

Mövzu: 14

UŞAQ VƏ AİLƏ DƏSTƏK PLANI

Plan:

- 1. Uşaq və ailə dəstək planının mahiyyəti və məqsədi**
- 2. Uşaq və ailə dəstək planının hazırlanması strukturu**
- 3. Uşaq ailə dəstək planının hazırlanması zamanı buraxılan səhvlər**

İstifadə olunan ədəbiyyat:

1. Dr Peter Grimes, Marieke Stevens, Arlena dela Cruz, Tricia Mercado, Kaisa Ligaya Sol Cruz Uşaq və Ailə dəstək planı (əlavə kitabça)
2. Tim Loreman, Joanne Deppeler, David Harvey İnküziv təhsil
3. İnküziv və öyrənmə üçün əlverişli sinifdə pozitiv nizam-intizam (xüsusi kitabça 1)
4. Çoxuşaqlı siniflərdə tədris üçün məsləhətlər (xüsusi kitabça 2)
5. İnküziv siniflərdə əlilliyi olan uşaqların təhsili (xüsusi kitabça 3)
6. RİİB, UNİCEF İnküziv təhsil üzrə müəllim inkişaf proqramları, 2019

1. Uşaq və ailə dəstək planının mahiyyəti və məqsədi

İnklüziv təhsil birgə planlaşdırma tələb edir. Adətən inklüziv təhsilə çoxlu insan cəlb edilir. Uşağın qonşuluqda yerləşən məktəbə cəlb edilməsi işində uşaqlar və onların ailələri, ümumi profilli müəllimlər, məktəb rəhbərliyi, xüsusi profilli pedaqoqlar, ictimai könüllülər, tibb işçiləri, eləcə də, psixoloqlar, fiziki terapevtlər, loqopedlər və ya əlaqədar digər növ terapevtlər iştirak edə bilər. Bütün bu insanların uşağın təhsil sistemində cəlb olunması və tamamilə iştirakını təmin etmək istiqamətində ümumi hədəfə nail olmaq üçün birgə çalışmaları lazımdır. Uşaq və ailə dəstək planları bu əməkdaşlığa və birgə səylərin asanlaşdırılmasına vasitəçilik edə bilər.

Uşaq və ailə dəstək planı nədir?

Uşaq və ailə dəstək planı inklüziv məktəblərdə əsas maraqlı tərəflərə uşaqlar haqqında məlumat toplamaq, bu məlumatlar əsasında təlim hədəflərini müəyyən etmək və bu təlim hədəflərinə çatmaq üçün lazım gələn dəstək və vasitələri planlaşdırmağa kömək etmək üçün bir vasitədir.

Uşaq və ailə dəstək planları əlilliyin sosial və ya hüquqi əsaslı modeli zəminində hazırlanır. Bu o deməkdir ki, əsas diqqət əlyetərlik və iştirak çətinlikləri, habelə məktəb icmasından başlıca maraqlı tərəflərin uşaqların üzləşdiyi bu çətinlikləri aradan qaldırmaq üçün nələrdə biləcəyinə istiqamətlənir. Belə ki, burada diqqət mövcud təhsil sistemində uyğunlaşdırmaq üçün uşağı necə dəyişmək lazım gəldiyinə yönəldilmir.

Plan uşaqla məktəbdə məşğul olacaq əsas fərdlərin (məsələn, müəllimlər, xüsusi profilli pedaqoqlar, psixoloq və məsləhətçilər, terapevtlər və s.), eləcə də ailə və mümkün olan zaman uşağın özü ilə qarşılıqlı əməkdaşlıq çərçivəsində hazırlanmalıdır. Hətta yaşı az olan uşaqlar belə onların güclü tərəfləri, maraqları və əlavə dəstək və ya resurslara ehtiyacları ola biləcək sahələri müəyyən etmək üçün məlumatları təmin edə bilər.

2. Uşaq və ailə dəstək planının hazırlanması strukturu

Şablon bir neçə hissədən ibarətdir, bura daxildir:

- **Şəxsi, valideyn və ya baxıcının detalları:** uşaq və valideynlərin adı, ünvanı, müvafiq qeydiyyat nömrəsi və s. kimi əsas qeydiyyat məlumatlarının qeydə alındığı yerdir.
- **Hissə A: Mütəxəssis uşaq haqqında nəyi bilməlidir** – bu bölmə uşaq və valideynlərin baxışları, maraqları, ümidləri və istəklərinin qeyd edildiyi yerdir
- **Hissə B: Qiymətləndirmə**– bu bölmələr uşağın müxtəlif sahələrdə güclü tərəfləri, bacarıqları və ehtiyaclarını özündə əks etdirir, bura daxildir:
 - ✓ *Ünsiyyət və qarşılıqlı əlaqə*
 - ✓ *Dərketmə qabiliyyəti və öyrənmə*
 - ✓ *Sosial, emosional və əqli sağlamlıq*
 - ✓ *Hissiyat və fiziki tələblər*
 - ✓ *Sağlamlıq tələbləri*

Plan hər bir ehtiyac sahəsini nəzərə almaqla sinif şəraitinin, təlim və tədris strategiyalarının uşağın tədris proqramında ədalətli şəkildə iştirakının həyata keçirilməsinə uyğunlaşdırılması yollarını nəzərdən keçirməlidir.

- **Hissə C: Hədəflər**– burada uşaq üçün qısa və uzun müddətli nəticələr (hədəflər) qeyd edilir. Bu ailə və mütəxəssislərə uşağın hədəflərə çatmaq istiqamətində vəziyyətini müəyyən etmək üçün ümumi təsəvvür yaratmağa yardım edir.
- **Hissə D: Dəstəyin təmin edilməsi** – burada Hissə C-dəki təlim hədəflərinə nail olmaq üçün strategiyalar müəyyənləşdirilir və hansı dəstək, təminat və ya resursların lazım olduğunu təyin edilir.

Uşaq və ailə dəstək planlarının nəzərdən keçirilməsi

Ən azı 6 aydan bir mütəmadi keçiriləcək ailə və müvafiq mütəxəssislərlə birgə görüşdə planın icmalına baxılmasına rəhbərlik etməlidir. Əgər

mümkündürsə, uşaq da bu görüşdə iştirak etməlidir. Əgər uşaqlar aparılan müzakirəni anlaya bilməyəcək yaşdadırsa, bu zaman onların fikirlərini öyrənmək üçün uşaqlarla məsləhətləşmələr aparılmalıdır.

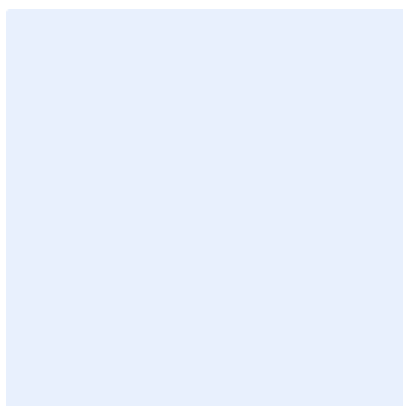
Rəy planının hər bir bölməsini özündə əks etdirməli və qeyd olunan informasiyanın yeniliklərə uyğunluğu, düzgünlüyü və ya tərəqqi hesabatları və qiymətləndirmələrinə əsasən düzəlişlərə ehtiyac duyub-duymadığını ortaya qoymalıdır. Hər bir qısa və uzun müddətli hədəf uşağın bu istiqamətdə irəliləyişinin olub-olmadığının yoxlanılması və aradan qaldırılmasına ehtiyac duyulan çətinliklərin müəyyən edilməsi məqsədilə müzakirə edilməlidir. Rəy, xüsusilə sinif şəraitinin, təlim və tədris strategiyalarının uşağın tədris proqramında ədalətli şəkildə iştirakının həyata keçirilməsinə uyğunlaşdırılması yollarını nəzərdən keçirməlidir.

Uşaq ailə dəstək planı Nümunə

Uşaq və ailə dəstək planı

Uşağın adı:

Uşağın şəkli



Planın başlama tarixi:		Plan nömrəsi:	
Bu plan növbəti dəfə nəzərdən keçiriləcək:			
Son rəyin tarixi:			

Mənim şəxsi məlumatlarım			
Soyad		Ad	
Ünvan			
Doğum tarixi		Cins	
Etnik mənsubiyyət		Üstünlük verdiyiniz dil	

Mənim valideynim(lərim)/ Qəyyum(larım)			
Soyad		Ad	
Ünvan			
Telefon nömrəsi		Uşaq ilə qohumluq əlaqəsi	
Mobil nömrə			
E-poçtu			
Soyad		Ad	
Ünvan			
Telefon nömrəsi		Uşaq ilə qohumluq əlaqəsi	
Mobil nömrə			

E-poçtu

HİSSƏ A: Nəyi bilməlisiniz?

HİSSƏ A: və Valideynlərin baxışları, maraqları, ümidləri və arzuları

Mən kiməm?

İnsanlar məndə nəyi bəyənir?

Mənimlə necə ünsiyyət qurmaq və məni necə dəstəkləmək olar?

Mən nə xoşlayıram və nəyi daha yaxşı bacarıram?

məktəbdə

məktəb xaricində

Hal-hazırda uğurlu olan nədir?

Bu il nəyə nail olmaq istəyirəm?

Mən özümü gələcəkdə necə görürəm?

Valideynlərim mənim bu il nəyə nail olmamı istəyir?

Valideynlərim mənim gələcəyimi necə görmək istəyirlər

HİSSƏ B: Mənim qiymətləndirməm

HİSSƏ B: Güclü tərəflər və ehtiyaclar

Ünsiyyət və qarşılıqlı əlaqə

Güclü tərəflər və bacarıqlar

Ehtiyaclar

Dərketmə və öyrənmə

Güclü tərəflər və bacarıqlar

Ehtiyaclar

Sosial-emosional və əqli sağlamlıq

Güclü tərəflər və bacarıqlar

Ehtiyaclar

Hissetmə və fiziki ehtiyaclar

Güclü tərəflər və bacarıqlar

Ehtiyaclar

Tibbi xidmətlər

Güclü tərəflər

Ehtiyaclar

HİSSƏ C və D: Mənim hədəflərim

HİSSƏ C: Hədəflər

Ünsiyyət və qarşılıqlı əlaqə

Uzunmüddətli hədəf

Qısamüddətli hədəf (lər)

Dərketmə və öyrənmə

Uzunmüddətli hədəf (lər)

Qısamüddətli hədəf (lər)

Sosial, emosional və əqli sağlamlıqda çətinliklər

Uzunmüddətli hədəf

Qısamüddətli hədəf (lər)

Hissetmə və fiziki ehtiyaclar

Uzunmüddətli hədəf

Qısamüddətli hədəf (lər)

HİSSƏ D: Qeyd edilən hədəflərə nail olmaq üçün ixtiyari dəstək və təminatlar (hökumət, məktəb, səhiyyə mərkəzi, QHT-lər, özəl təşkilatlar və ya ailə)

Qısamüddətli təlim hədəfləri	Bu hədəfə nail olmaq üçün nə var?	Bu dəstəyi kim təmin edəcək?	Hansı tezlikdə? (və ya neçə müddətdən bir)	Hansı resurslara ehtiyac var?

3. Uşaq ailə dəstək planının hazırlanması zamanı buraxılan səhvlər

- ***Plan əlilliyin tibbi modeli əsasında hazırlanır.***

Planda əsas diqqət öyrənmə və iştirakda olan maneələr əvəzinə, uşaqda olan çatışmazlıq və əngəllər üzərində cəmlənir. Məqsəd və strategiyalar uşağın tədris planını mənimsəməsi üçün əlverişli akkomadasiyalar, uyğun mühit və təlim üslubunun yaradılması əvəzinə, uşağı mövcud təhsil sistemində uyğunlaşdırmağa hədəflənir.

- ***Uşaq və ailə dəstək planı yalnız ümumtəhsil müəllimi və ya xüsusi pedaqoq tərəfindən hazırlanır.***

Uşaq və ailə dəstək planının hazırlanması bütün maraqlı tərəflərin (yəni müəllimlər, xüsusi təhsil müəllimləri, psixoloq və məsləhətçilər, terapevtlər, ailə və mümkün olduqda uşağın özü) qarşılıqlı səylərinin nəticəsi olmalıdır. Yalnız bütün maraqlı tərəflər birlikdə işlədiyi halda ümumi bir mənzərənin yaradılması və mümkün dəstək, təchizat və resursların müəyyən edilməsindən söhbət gedə bilər.

- ***Uşağın iştirakının nəzərə alınmaması***

Xüsusilə də, uşaq yaşca kiçik olduqda, əqli gerilik və ya özünü verbal olaraq ifadə etmək çətinliyinə malik olduqda, onun fikirlərinin diqqətə alınmaması hallarına tez-tez rast gəlinir. Ancaq mənalı və müvafiq bir planın hazırlanması üçün uşağın fikirlərinin də daxil edilməsi olduqca mühüm əhəmiyyət daşıyır. Bu səbəbdən metodistlər tərəqqi və icmal toplantılarında uşağın da iştirakını təmin etmək üçün mümkün olan hər şeyi etməlidir. Bunu həyata keçirmək üçün bütün maraqlı tərəflər müzakirə mövzusunun sadələşdirməli və uşaqlar üçün əlverişli metodlardan, bundan başqa lazım gələrsə, alternativ ünsiyyət sistemlərindən (məsələn, yazılı mətnləri izah etmək üçün şəkillər, işarət dili, Brayl əlifbası və s.) də istifadə etməlidir. Əgər bunları həyata keçirmək üçün uyğun şərait yoxdursa, toplantıdan öncə uşaqla individual görüş keçirmək, anlaşılır söhbət aparmaq və onun fikir və görüşlərini öyrənmək lazımdır.

- ***Plan hazırlanır, lakin təcrübədə istifadə olunmur.***

Olduqca çox rast gəlinən haldır ki, uşaq və ailə dəstək planları hazırlanır, lakin təcrübədə tətbiq olunmur. Uşaq və ailə dəstək planı bütün maraqlı tərəflər üçün inklüziv sinif təcrübəsinin gündəlik planlanması və idarə edilməsi məqsədilə istifadə olunan bir vasitəyə çevrilməlidir. Əks

təqdirmə onu komanda daxilində müzakirə etmək lazımdır. Məsələn, məqsədlər realistik və ya işləmək üçün kifayət qədər müvafiq olmaya, qiymətləndirmə bölməsi sinif mühitinin necə olması barədə və təlimatın necə yerinə yetirilməsi barədə detallı məlumatı özündə əks etdirməyə, təminat bölməsi məqsədlərə nail ola bilmək üçün hansı strategiyaların həyata keçirilməsinə dair aydın olmaya və ya strategiyalar məqsədlərə müvafiq olmaya bilər.

- ***Plan yenidən gözdən keçirilməyib və yenilənməyib***

Uşaq və ailə dəstək planı uşaqların dəyişən ehtiyaclarını ödəmək üçün mütəmadi olaraq yenilənən dinamik bir vasitə kimi qəbul edilməli və dəyişən məktəb şərtləri və icmalarla uyğunlaşmalıdır. Məsləhət olunur ki, plana ən azı 6 aydan bir yenidən baxılsın.

- ***Dəstək, təminat və resurslara olduqca dar çərçivədən baxılır.***

Bəzi məktəb icmalarında xüsusi pedaqoq və ya terapevtlərdən əlavə dəstək almaq və ya Brayli əlifbası, işarət dili olan kitablara çıxış daha asandır. Bir sıra digər məktəb icmalarında bu proses daha çətin olacaq. Hətta uzaqda yerləşən, kənd tipli və ya yoxsul məktəb icmalarında yaradıcı olmaq və mövcud resursları müəyyən etmək mümkündür. Buraya uşaqları məktəbə gətirmək və ya yerli QHT və ya xeyriyyə cəmiyyətlərini dəstəkləmək məqsədilə müəllimlər, ictimai könüllülər və ya digər uşaqlar arasında həmdəstək qrupu yarada biləcək məktəb rəhbərliyi tərəfindən aparılan tədbirlər aid edilə bilər.